

ASV NSA īstenotās novērošanas programmas, dažādu dalībvalstu izlūkdienesti un ietekme uz ES pilsoņu privātumu

Eiropas Parlamenta 2013. gada 4. jūlija rezolūcija par ASV Nacionālās drošības aģentūras novērošanas programmu, novērošanas struktūrām vairākās dalībvalstīs un to ietekmi uz ES pilsoņu privātumu (2013/2682(RSP))

Eiropas Parlaments,

- ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2., 3., 6. un 7. pantu un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 16. pantu,
- ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju (*ECHR*),
- ņemot vērā Eiropas Padomes 1981. gada 28. janvāra Konvenciju Nr. 108 par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisku apstrādi un šai konvencijai pievienoto 2001. gada 8. novembra papildprotokolu,
- ņemot vērā ES tiesības aktus attiecībā uz privātumu un datu aizsardzību, jo īpaši Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, Pamatlēmumu 2008/977/TI par to personas datu aizsardzību, ko apstrādā iekšlietu un tiesu sadarbības ietvaros attiecībā uz krimināllietām, Direktīvu 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē un Regulu (EK) Nr. 45/2001 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti;
- ņemot vērā Komisijas priekšlikumus regulai un direktīvai par datu aizsardzības režīmu ES,
- ņemot vērā ES un ASV savstarpējās tiesiskās palīdzības nolīgumu, ar kuru tiek atļauta datu apmaiņa, lai novērstu un izmeklētu krimināla rakstura darbības, Konvenciju par kibernetizētiem (CETS Nr. 185), ES un ASV nolīgumu par drošības principiem (2000/520/EC) un patlaban notiekošo drošības principu sistēmas pārskatīšanu,
- ņemot vērā ASV Patriotisma likumu un Ārvalstu spiegošanas uzraudzības likumu (*FISA*), tostarp 2008. gada *FIS* grozīšanas likuma (*FISAAA*) 702. sadaļu;
- ņemot vērā notiekošās sarunas par ES un ASV pamatnolīgumu par personas datu aizsardzību, kad šos datus pārsūta un apstrādā policijas un tiesu iestāžu sadarbībā,
- ņemot vērā iepriekšējās rezolūcijas par tiesībām uz privātumu un datu aizsardzību, jo īpaši 2001. gada 5. septembra rezolūciju par tādas globālas sistēmas darbību, ar kuru pārtver privātu un komerciāla rakstura saziņu (*Echelon* pārtveršanas sistēma)¹;

---

¹ OV C 72 E, 21.3.2002., 221. lpp.

- ņemot vērā Eiropadomes priekšsēdētāja *Herman Van Rompuy* un Eiropas Parlamenta priekšsēdētāja *Martin Schulz*, Komisijas priekšsēdētāja vietnieces un tieslietu komisāres *Viviane Reding* un Komisijas priekšsēdētāja vietnieces/ Savienības augstās pārstāves ārlietās un drošības politikas jautājumos *Catherine Ashton* paziņojumus,
- ņemot vērā Reglamenta 110. panta 2. un 4. punktu,
- A. tā kā transatlantiskajām partnerattiecībām starp ES un ASV ir jābalstās uz savstarpēju uzticēšanos un cieņu, uzticības pilnu un līdztiesīgu sadarbību, kā arī pamattiesību ievērošanu un tiesiskumu;
- B. tā kā dalībvalstīm ir pienākums ievērot pamattiesības un pamatvērtības, kas minētas LES 2. pantā un Pamattiesību hartā,
- C. tā kā šo principu ievērošana patlaban tiek apšaubīta, jo starptautiskās preses 2013. gada jūnija ziņojumos minēti pierādījumi tam, ka, izmantojot tādas programmas kā *PRISM*, ASV iestādes lielā apjomā piekļūst ES pilsoņu personas datiem un apstrādā tos, šiem pilsoņiem izmantojot ASV tiešsaistes pakalpojumu sniedzējus;
- D. tā kā šī šaubu ēna krīt ne tikai uz ASV varas iestādēm, bet arī uz vairākām ES dalībvalstīm, kuras, kā liecina starptautiskā prese, ir sadarbojušās ar *PRISM* un citām šāda veida programmām vai guvušas piekļuvi šo programmu izveidotajām datu bāzēm;
- E. tā kā turklāt vairākās dalībvalstīs ir *PRISM* programmai līdzīgas novērošanas programmas vai arī tiek apspriesta šādu programmu izveide;
- F. tā kā konkrēti jautājumi tiek uzdoti par to, vai ar ES tiesību aktiem ir savienojama Apvienotās Karalistes izlūkdienesta — Valdības sakaru centrālās pārvaldes (*GCHQ*) prakse — tieši pieslēgties transatlantiskajiem elektronisko sakaru kabeļiem programmas ar kodēto nosaukumu *Tempora* ietvaros; tā kā ir informācija par to, ka citas dalībvalstis pieslēdzas transnacionāliem elektroniskiem sakariem, neprasot parastu orderi, bet gan vēršoties īpašā tiesā, tās apmainās datiem ar citām valstīm (Zviedrija) un var pilnveidot to novērošanas spējas (Nīderlande, Vācija); tā kā citās dalībvalstīs ir paustas bažas par slepeno dienestu pārtveršanas pilnvarām (Polija);
- G. tā kā ir norādes, ka attiecībā uz ES iestādēm, kā arī ES un dalībvalstu pārstāvniecībām un vēstniecībām ASV ir veikusi novērošanas un izlūkošanas darbības,
- H. tā kā komisāre *V. Reding* ir nosūtījusi vēstuli ASV ģenerālprokuroram *E. Holder*, kurā pauž Eiropas bažas un prasa sniegt precizējumus un skaidrojumus par *PRISM* programmu un citām tāda veida programmām, kuru ietvaros notiek datu vākšana un meklēšana, kā arī par tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem šādu programmu izmantošana varētu tikt atļauta; tā kā pilnīga atbilde no ASV iestādēm vēl nav saņemta, neraugoties uz diskusijām ES un ASV tieslietu ministru sanāksmē Dublinā 2013. gada 14. jūnijā;
- I. tā kā saskaņā ar nolīgumu par drošības principiem attiecībā uz datu aizsardzību dalībvalstīm un Komisijai ir uzdots garantēt personas datu drošību un integritāti; tā kā starptautiskās preses ziņojumi liecina, ka visi *PRISM* lietā iesaistītie uzņēmumi bijuši nolīguma par drošības principiem dalībnieki; tā kā saskaņā ar šā nolīguma 3. pantu Komisijai ir pienākums gadījumā, ja tā noteikumi netiek ievēroti, anulēt vai apturēt šo nolīgumu;

- J. tā kā Savienības un ASV Kongresa ratificētais nolīgums par savstarpējo juridisko palīdzību nosaka kārtību, kādā apkopojama informācija un veicama tās apmaiņa, kā arī pieprasāma un sniedzama palīdzība, lai vienā valstī iegūtu pierādījumus un tādējādi palīdzētu kriminālizmeklēšanai vai tiesvedībai citā valstī;
- K. tā kā nebūtu vēlams, ka centienus noslēgt Transatlantiskās tirdzniecības un investīciju partnerības nolīgumu (*TTIP*), kas liecina par apņemšanos arī turpmāk stiprināt partnerību starp ES un ASV, ietekmētu šie pēdējā laikā izskanējušie apgalvojumi;
- L. tā kā 2013. gada 14. jūnijā komisāre *C. Malmström* paziņoja par transatlantiskas ekspertu grupas izveidi;
- M. tā kā komisāre *V. Reding* ir rakstījusi Apvienotās Karalistes iestādēm, lai paustu bažas par ziņām plašsaziņas līdzekļos, kas attiecas uz *Tempora* programmu, un prasījusi precizējumus par tās piemērošanas jomu un darbību; tā kā Apvienotās Karalistes varas iestādes ir aizstāvējušas *GCHQ* īstenotās novērošanas darbības un tās apgalvoja, ka šī iestāde rīkojas, ievērojot stingri noteiktas un likumīgas pamatnostādnes;
- N. tā kā ES līmenī ir uzsākta datu aizsardzības jomas reforma, veicot Direktīvas 95/46/EK pārskatīšanu un tās aizstāšanu ar ierosināto vispārīgo datu aizsardzības regulu un datu aizsardzības direktīvu par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi kompetentās iestādēs, kriminālnoziedzumu novēršanas, atklāšanas, izmeklēšanas un sodīšanas nolūkā, kā arī par šādu datu brīvu apriti;
1. vienlaikus apliecinot pastāvīgu atbalstu transatlantiskajiem centieniem cīņā pret terorismu un organizēto noziedzību, tomēr pauž bažas par *PRISM* un tamlīdzīgām programmām tāpēc, ka gadījumā, ja apstiprināsies pašreiz pieejamā informācija, šādas programmas var nozīmēt smagus pārkāpumus pret ES pilsoņu un rezidentu pamattiesībām uz privātumu un datu aizsardzību, kā arī pret tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi, sakaru konfidencialitāti, nevainīguma prezumpciju, vārda brīvību, tiesībām saņemt informāciju un tiesībām veikt uzņēmējdarbību;
  2. asi nosoda ES pārstāvniecību izspiegošanu, jo, apstiprinoties pieejamajai informācijai, tas nozīmētu smagus Vīnes konvencijas par diplomātiskajām attiecībām pārkāpumus, līdztekus iespējamai ietekmei uz transatlantiskajām attiecībām; prasa ASV varas iestādēm nekavējoties sniegt paskaidrojumus par šo jautājumu;
  3. aicina ASV varas iestādes, kā komisāre *V. Reding* to pieprasīja 2013. gada 10. jūnija vēstulē ASV ģenerālprokuroram *Eric Holder*, bez liekas kavēšanās sniegt ES pilnīgu informāciju par *PRISM* programmu un citām līdzīgām programmām, kas paredz datu vākšanu, jo īpaši attiecībā uz šo programmu juridisko pamatu, nepieciešamību, samērīgumu un īstenotajiem drošības pasākumiem, kuru mērķis ir aizsargāt ES pilsoņu pamattiesības, piemēram, jomas un ilguma ierobežojumiem, piekļuves nosacījumiem, neatkarīgu uzraudzību; aicina ASV iestādes apturēt un pārskatīt visu to tiesību aktu un novērošanas programmu īstenošanu, ar kuriem tiek pārkāptas ES iedzīvotāju pamattiesības uz privātumu un datu aizsardzību, ES un tās dalībvalstu suverenitāte un jurisdikcija un Konvencija par kibernetizāciju;
  4. aicina Komisiju, Padomi un dalībvalstis apsvērt visus līdzekļus, kas ir to rīcībā, diskutējot un risinot sarunas ar ASV — gan politiskā, gan ekspertu līmenī, lai sasniegtu iepriekš

minētos mērķus, tostarp, iespējams, apturot Pasažieru datu reģistra (*PNR*) nolīguma darbību un Teroristu finansēšanas izsekošanas programmas nolīguma darbību (*TFTP*);

5. prasa, lai transatlantiskajai ekspertu grupai, par kuras izveidi paziņoja komisāre *C. Malmström* un kurā piedalīsies Parlamenta pārstāvji, tiktu nodrošināta atbilstoša līmeņa drošības pielaide un piekļuve visiem attiecīgajiem dokumentiem, lai tā varētu atbilstīgi un noteiktajā termiņā veikt savu darbu; turklāt prasa, lai Parlaments būtu pienācīgi pārstāvēts šajā ekspertu grupā;
6. aicina Komisiju un ASV varas iestādes nekavējoties atsākt sarunas par pamatnolīgumu par personas datu aizsardzību, kad šos datus pārsūta un apstrādā policijas un tiesu iestāžu sadarbībā; aicina Komisiju šajās sarunās panākt, lai nolīgums atbilstu vismaz šādiem kritērijiem:
  - (a) nodrošināt ES pilsoņiem tiesības saņemt informāciju, ja viņu dati tiek apstrādāti ASV;
  - (b) nodrošināt, ka ES pilsoņu piekļuve ASV tiesu sistēmai ir līdzvērtīga ar ASV pilsoņiem;
  - (c) jo īpaši nodrošināt pārsūdzības tiesības;
7. aicina Komisiju nodrošināt, ka ES datu aizsardzības standartus, kā arī sarunas par ierosināto ES tiesību aktu kopumu datu aizsardzības jomā, neietekmētu partnerības nolīgums ar ASV par transatlantisku tirdzniecību un ieguldījumiem (*TTIP*);
8. aicina Komisiju ņemt vērā jaunāko klajā nākušo informāciju un pilnībā pārskatīt nolīgumu par drošības principiem attiecībā uz datu aizsardzību, rīkojoties saskaņā ar šā nolīguma 3. pantu;
9. pauž nopietnas bažas par atklājumiem, kas attiecas uz iespējamām dalībvalstu īstenotām novērošanas programmām, kuras tās veic vai nu sadarbībā ar ASV Nacionālās drošības aģentūru vai vienpusēji; aicina visas dalībvalstis pārbaudīt, vai šādas programmas atbilst ES primārajiem un sekundārajiem tiesību aktiem, jo īpaši LESD 16. pantam par datu aizsardzību, kā arī ES saistībām pamattiesību jomā, kas izriet no *ECHR* un konstitucionālajām tradīcijām, kas kopīgas dalībvalstīm;
10. uzsver, ka visiem uzņēmumiem, kas sniedz pakalpojumus Eiropas Savienībā, ir jāievēro ES tiesību akti, un ka tie ir atbildīgi par jebkādiem pārkāpumiem, un ka šajā ziņā nav pieļaujami nekādi izņēmumi;
11. uzsver, ka visiem uzņēmumiem, kuri darbojas saskaņā ar trešās valsts jurisdikciju, būtu jāsniedz ES lietotājiem skaidrs un nepārprotams brīdinājums par iespēju, ka to personas datus var apstrādāt tiesībaizsardzības un izlūkošanas iestādes pēc slepeniem rīkojumiem vai izpildrakstiem;
12. pauž nožēlu par to, ka Komisija ir svītrojusi bijušo 42. pantu, kurš bija paredzēts Datu aizsardzības regulas nopludinātajā versijā; aicina Komisiju paskaidrot šādas rīcības iemeslus; aicina Padomi sekot Parlamenta piemēram un atjaunot attiecīgos noteikumus;

13. uzsver, ka demokrātiskās un atklātās valstīs, kas ir tiesiskas valstis, iedzīvotājiem ir tiesības zināt par nopietniem savu pamattiesību pārkāpumiem, kā arī informēt par tiem, tostarp par savas valsts valdības izdarītiem pārkāpumiem; uzsver nepieciešamību pieņemt procedūras, saskaņā ar kurām ziņotāji varētu darīt zināmus nopietnus pamattiesību pārkāpumus, un uzsver vajadzību sniegt šādām personām nepieciešamo aizsardzību, tostarp starptautiskā līmenī; pauž savu nezūdošo atbalstu pētnieciskajai žurnālistikai un plašsaziņas līdzekļu brīvībai;
14. aicina Padomi steidzamā kārtā paātrināt darbu pie visa tiesību aktu kopuma datu aizsardzības jomā, jo īpaši darbu pie ierosinātās Datu aizsardzības direktīvas;
15. uzsver, ka jāizveido Eiropas ekvivalents kopīgai parlamentārai un tiesu iestāžu īstenotai kontrolei, kā arī izmeklēšanas komisijas attiecībā uz izlūkdienešiem, kas patlaban darbojas dažās dalībvalstīs;
16. uzdod Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejai veikt visaptverošu izmeklēšanu šajā jomā, sadarbojoties ar valstu parlamentiem, kā arī ar ES un ASV ekspertu grupu, ko izveido Komisija, un gada beigās ziņot par:
  - a) visu savākto attiecīgo informāciju gan no ASV, gan ES (faktu vākšana);
  - b) izmeklēšanu attiecībā uz iespējamām ASV valdības vai atsevišķu dalībvalstu veiktām novērošanas darbībām (apsvērumi jautājumā par atbildību);
  - c) novērtējumu par novērošanas programmu ietekmi uz: ES pilsoņu pamattiesībām (jo īpaši tiesībām uz privātumu un saziņu, vārda brīvību, nevainīguma prezumpciju un tiesībām uz efektīvu aizsardzību); datu aizsardzības praksi gan ES iekšienē, gan ES pilsoņiem atrodoties ārpus ES, īpašu uzmanību pievēršot ES tiesību aktu efektivitātei attiecībā uz ekstrateritoriāliem mehānismiem; ES drošību mākoņdatošanas laikmetā; par šo programmu pievienoto vērtību un samērīgumu cīņā pret terorismu; par šo programmu ietekmi uz brīvības, drošības un tiesiskuma telpas ārējo dimensiju (novērtējot lēmumu par atbilstību derīgumu attiecībā uz ES datu nodošanu trešām valstīm, piemēram, lēmumiem, kas pildīti saskaņā ar nolīgumu par drošības principiem, starptautiskiem nolīgumiem un citiem tiesiskiem instrumentiem, kas attiecas uz juridisko atbalstu un sadarbību) (kaitējuma un riska analīze);
  - d) izpēti par visatbilstīgākajiem tiesiskās aizsardzības mehānismiem gadījumos, kad pārkāpumu gadījumi ir apstiprināti (administratīvās un tiesiskās aizsardzības līdzekļi un kompensēšanas sistēmas);
  - e) ieteikumu ierosināšanu, lai novērstu turpmākus pārkāpumus un nodrošinātu uzticamu augsta līmeņa aizsardzību ES pilsoņu personas datiem, jo īpaši saistībā ar visaptveroša tiesību aktu kopuma datu aizsardzības jomā pieņemšanu (politikas veidošanas un likumdošanas ierosinājumi);
  - f) ieteikumu sniegšanu nolūkā nostiprināt IT drošību ES iestādēs, strukturās un aģentūrās, izmantojot pienācīgus drošības noteikumus, lai novērstu neatļautu piekļuvi un mazinātu tās ietekmi, kā arī nepieļautu informācijas un personas datu zudumus (drošības pārkāpumu un to seku novēršana);

17. uzdod priekšsēdētājam nosūtīt šo rezolūciju Padomei, Komisijai, Eiropas Padomei, dalībvalstu parlamentiem, ASV Valsts prezidentam, ASV Senātam un Pārstāvju palātai, kā arī ASV iekšzemes drošības un tieslietu sekretāriem;